

Skantzen Tidningen

Nr 11, våren 2006

Skantzen
-99

www.svedviberg.se

SkantzenTidningen

Medlemstidning för
Svedvi-Berg Hembygdsförening

Nr 11, våren 2006

Svedvi-Berg Hembygdsförening
Kanalmuseet Skantzen
734 40 Hallstahammar
Tel. 0220-174 09
Fax. 0220-148 35
E-post:
kanalmuseet@swipnet.se
info@svedviberg.se

Hemsida: www.svedviberg.se

REDAKTION:

Ansvarig utgivare

David Lunde

Antracitvägen 12
734 37 Hallstahammar
Tel. 0220-127 87

E-post: david.lunde@swipnet.se

Inger Eriksson

Föreningsgatan 2A
734 35 Hallstahammar
Tel. 0220-161 02

Anders H Pers

Fjällsta 30A
734 92 Hallstahammar
0220-175 65

STYRELSE: *Se verksamhetsberättelsen*

ORD FRÅN ORDFÖRANDE

ETT ÅR HAR GÅTT och det är väldigt fort, alltför fort kanske men vartefter dagarna går så kommer det nya att njuta av. När jag tänker på er medlemmar i föreningen så ser jag framför mig Hembygdsförbundets eget medlemsmärke. Symbolen är ett träd med hjärtformade rötter djupt i myllan och grenar sträckta från stammen som växt sig stor och stark. Hembygdsrörelsen är en av de äldsta folkrörelser som bildades i slutet på 1800-talet. Märket är en sann symbol för Svedvi Berg Hembygdsförening här i Hallstahammar. Rötterna är människorna med *hjärtat* i våra gamla socknar som startade verksamheten och *stammen* den stora starka skara som byggt upp föreningen som nu med sina *grenar och bladverk* sträcker sig ut till alla boende på den här orten för att

ÅRSMÖTE!

Svedvi-Berg Hembygdsförening inbjuder Er
till Hallstahammars Bibliotek
Onsdag den 5 april 2006 kl. 19.00

Dagordning

Mötet inleds med en parentation över under året bortgångna medlemmar.

1. Mötets öppnande
2. Godkännande av dagordning
3. Godkännande av mötes behöriga sammankallande
4. Val av ordförande och sekreterare för mötet
5. Val av två justerare
6. Styrelsens verksamhetsberättelse
7. Revisionsberättelse
8. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsens ledamöter
9. Val av ordförande för kommande verksamhetsår
10. Val av tre styrelseledamöter för två år
11. Val av tre personliga styrelsesuppleanter för två år
12. Val av två revisorer och en ersättare för dessa
13. Val av valberedning –tre ledamöter, varav en sammankallande
14. Planerad verksamhet för 2006.
15. Beslut angående årsavgiftens storlek
16. Övriga frågor
17. Avslutning

Kaffe och filmvisning av verksamheter som pågått under året. Riksspelmannen John Hammarberg underhåller på munspel.

VÄLKOMMEN!

förmedla vad som en gång funnits här av traditioner men också för att möta andra grenar som har sina rötter någon annan stans. Det blir till en god och varm gemenskap som genomsyrar hela föreningen med alla dess medlemmar oavsett vilken roll vi har. Så ett stort tack från mig till er alla –vi möts under det nya verksamhetsårets alla arrangemang.

Er ordförande

Christina

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2005

ÅRET 2005 HAR NU GÅTT TILL ÄNDA, fyllt av nya upplevelser, i en ny situation, som dock har fungerat bra för vår del.

Besöksantalet på Kanalmuseet Skantzen och Åsby Lantbruksmuseum beräknas till c:a 50.000 under året. Vid Trångfors smedja och gamla kraftstation c:a 3000.

Kanalmuseets servering har varit öppen varje dag mellan 11.00 – 17.00 under tiden 28/5 – 21/8, för övrigt är museet öppet för bokning året om. Serveringen har under sommaren skötts av frivilliga föreningsmedlemmar.

För sommarens guidning fick vi också i år 100.000:- från turistkontoret. För det anställdes fyra stycken ungdomar som under Leif och Christinas ledning lärde sig att guida. Det gick bra, ungdomarna fick beröm av belåtna gäster.

Lantbruksmuseet på Åsby hölls öppet varje dag under juli månad, på helgerna av medlemmar ur Åsbygruppen.

Statistiken visar att c:a 3000 barn har fått delta i aktiviteter. Ett 40-tal arrangemang för allmänheten har haft 16.700 besökare.

Guidning för grupper har det varit många, både på Skantzen och i Trångfors. Av större grupper kan nämnas kommunens gäster från olika länder, ABB och Södertörns Högskola vilka grupper är återkommande sen flera år.

Bussresor har det varit ett tiotal.

Konferenser, sammankomster och årsmöten för andra föreningar har förekommit, bland annat Golden Retrieverklubben och Hyresgästföreningens två träffar.

Sommarens utställare i Mekanikushuset har varit:

Rosie Lindvall, tavlor och glasmålning.

Istvan Cziky, keramik.

Malin Wäfverdal, grafik och olja.

I gästboken är det roligt att se att så många kanalfarare tittat in, en skriver ”Bäst i hela universum” –hoppas han menade kanalmuseet.

Smedjan har varit igång vid aktiviteter och barn har fått smida en liten grej. Leif har hållit ett par kortkurser.

I bagarstugan har många tunnbrödsbakar bakats, till glädje för köpsugna besökare. Där har också ordnats sagostunder för både barn och vuxna under höstens kulturveckor. Värme-stuga för skrisoåkande skollovsbarn och samarbete med Brukshotellets konferensgäster har den också använts till.

Kuskstugan är populär för mindre sammankomster. Invandrargrupper och barn har lagat gammaldags svensk mat på järnspisen.

Sommaren inleddes med Valborgsfirande och trots en något gråmulen kväll hade mycket folk samlats för att hälsa våren med sång, musik, tal, fyrverkeri och som vanligt brasan på flotten i sjön. Medarrangörer var Socialdemokratiska föreningen och Kultur- & Fritidsförvaltningen.

Men dessförinnan hade två stycken kulturvandringar för allmänheten genomförts. De följdes upp med två fackelvandringar på hösten, ett samarbete med WestmannaArvet.

I slutet av maj var det barnkultur dagar på Åsby Lantbruksmuseum. I år var det kommunens fjärdeklassare som fick se och delta i olika moment av jordbrukslivet förr, till och med lära sig konsten att göra potatismjöl. Roligast var nog kon och kalven, som man fick mata, klappa och mjölka. Elever från Kantzowska gymnasiet BF1:or hjälpte till, plus ett 20-tal medlemmar ur föreningen.

27 maj var det dags för ”UNG kulturnatt”, en ny begivenhet. En kväll på Skantzen speciellt för ungdom med ett rikt utbud av scenframträdanden, rockmusik och film ute på gräsmattan. Ett arrangemang där en grupp ur Hammarteatern, som kallar sig ”Under balkongen”, stod för projektet. Malin Bergman, en av våra guider, hade ansvaret och det hela genomfördes på ett föredömligt vis, hon tilldelades även Lions kulturpris under kvällen.

Den första nationalhelgdagen firades 6 juni på Skantzen, ett digert program. De flesta av Hallstahammars föreningar ställde upp. Publiken var stor och tacksam.

Lindboskolans revy gav i år tolv föreställningar, föregångna av två veckors övning. Det innebar c:a 200 medverkande och lika många besökare gånger tolv. Härligt –så mycket ungdom på Skantzen!

Midsommarafton, en ovanligt varm och vacker dag med rekordpublik. Skantzö bad & camping, Folkets Park och Hyresgästföreningen är medarrangörer. ”Det här var det finaste midsommarfirandet på 35 år”, ett bra betyg från en besökare. Midsommardagen firades gudstjänst i Björnsbo tillsammans med kyrkan.

”Sommar på Skantzen” blev i år utökad. Kultur & Fritid och Musik i Västmanland ville förlägga de musikkvällar som tidigare har hållits på Strömsholms slott, under benäm-

ningen "Musik för alla" till Skantzen, så det blev många onsdagskvällar, hela nio stycken. Julikvällarna stod som vanligt hembygdsföreningen och Skantzö bad & camping för. Snittsiffran på besökare blev 200 per kväll.

Hembygdens Dag i augusti, en tradition sen 1984. Som vanligt hantverkare på gång och mycket folk. Finska och kroatiska föreningarna medverkade. Naturskyddsföreningen hade slåtter på ången.

Kulturhusens Dag i september ägnades i år sjöfart och båtar, så vi fick ha pråmen Albert liggande vid bryggan. En del besökare var det, c:a 100 stycken.

Höstens kulturveckor invigdes med en ceremoni på Skantzsjön, varefter följde musik i Mekanikushuset av Musikskolan. Lindboskolans elever fick under en veckas tid delta i matlagning, tunnbrödsbak och smide. Alla sjundeklassare bjöds på kulturvandring.

Så var det då jul igen, "Gammaldags jul", som vanligt med torghandel, stipendieutdelning, Lucia och tomte och jul i alla husen. Årets stipendiater var Ingegerd Norr och Stina Tyskling. Idrottsstipendiet gick till Morgan Hederstedt.

Så följde julöppet för barn, sex dagar plus en dag för dagis. 1150 barn fick se hur man bakade, stöpte ljus och stoppade korv, göra besök i kapellet och hos tomten samt smaka på knäck och pepparkakor i kuskstugan. Småbarnen fick hjälp av brandkårens skylift att klä stora granen på gården, tack vare brandman Hagström. Även då hade vi hjälp av gymnasiet BF1 och BF2:or samt ett 40-tal frivilliga. En pysseldag för gymnasieeleverna hann vi också med.

I kapellet har det varit eftermiddagsandakt söndagarna i juli och morgongudstjänst på Kristi Himmelfärds dag, då medverkade traditionellt IOGT-kören. En ekumenisk gudstjänst hölls i parken. Elva dop och sex vigslar har det blivit. Vid en av vigslarna användes för första gången kapellets brudkrona av mässing.

I Trångfors var det som vanligt milafton i juni och traditionell Trångforsdag i augusti med stor publiktillslutning. Trångforsgruppen träffas varje måndag, under den ljusa delen av året, och arbetar vidare. Öppet har det varit under helgerna i juli, både i smedjan och gamla kraftstationen. Många gruppbesök har det blivit i år också. Tyvärr har den del skadegörelse och stölder förekommit, särskilt vid kraftstationen.

Lantbruksmuseet var öppet under Fårets dag i Åsby.

Skrivarcirkeln har resulterat i en bok som heter "Jobbet i livet – Livet i jobbet". Författarna är så stolta över att finnas i tryck. Cirkeln har haft sju sammanträden.

SkantzenTidningen har utkommit med två nummer. David Lunde är ansvarig utgivare.

Även i år har vi fått ganska mycket press och har haft bra kontakt med Radio Västmanland.

Praoelever från gymnasiet har vi haft två stycken i två sexveckorsperioder.

En medlem har jobbat med arkivet.

På kurser, seminarier och andra träffar har vi representerats. Så har vi varit på Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförnings årsmöte, ledningsträffar och andra möten. Ordföranden har deltagit i Sveriges Hembygdsförbunds årsmöte i Umeå där hon blev invald som suppleant i styrelsen. Så har hon varit på ArbetSams seminarium i Frövifors och tillsammans med tre andra på ArbetSams seminarium i Gnosjö. Två stycken har varit på kurs i marknadsföring i Sätra Brunn, två stycken på en arkeologiträff. Tio stycken deltog i Ekomuseum Bergslagens resa till Frövifors och Pershyttan. Några deltog i en tågresor till Dingtuna. För övrigt har någon, för det mesta ordföranden, deltagit i ett 50-tal sammanträden och möten i olika samarbetsgrupper. Sekreteraren har tilldelats Landstingets hedersgåva för sin mångåriga gärning i kulturens tjänst.

Hembygdsföreningen har även engagerat sig i bevarandet av Bult- och Bruksdammarna.

Vad det angår Björso skola så går ansökningarna om bidrag till reparationer som en röd tråd genom årets protokoll. Vi arbetar vidare.

Av gåvor till museet kan nämnas en postsläde som varit i bruk, den kom från Posttorpet, Ekeby, C E Pettersons godisautomat, en skomakarbank med arbetsredskap, en hel del textilier och diverse skolmaterial – tack alla!

Avtalet med kommunen rullar vidare.

Till sist ett varmt tack till våra anställda Christina Holsten och Leif Bergström, som med glatt humör lyckats krångla sig igenom även detta år. Tack även till kommunen, kyrkan och alla föreningar som vi jobbat ihop med. Men det största tacket vill vi rikta till Er kära medlemmar, utan vilkas hjälp vi inte skulle fungera. Alla dagar och timmar Ni givit

oss, det är alltid lika roligt att möta Er i jobbet på Skantzen. Hoppas vi ses i sommar igen.

Under året har hållits, förutom årsmötet, tolv stycken protokollförda styrelsesammanträden, fem stycken AU och en medarbetarträff.

Medlemsantalet har varit 551 stycken.

Som styrelse har fungerat:

Ordinarie: Ordförande Christina Holsten, vice ordförande Anders H Pers, kassör Birgitta Andersson, sekreterare Margaretha Juhlin, vice sekreterare Inger Eriksson, ledamöter Göran Vestman och Ann Fröjdman.

Suppleanter: Gösta Lundblad, Daniel Sköld, Gunnel Ekvall, Gunnel Nordkvist, Barbro Sonesson, David Lunde och Tage Fröjdman.

Revisorer: Ove Vikström, Jörgen Kvist, Elvy Bürger.

Hallstahammar i mars 2006.

Styrelsen

BREV FRÅN HALLSTAHAMMAR –FÖR HUNDRA ÅR SEDAN

FRÅN ARNE NORDSTRÖM har vi fått detta gamla gulnade tidningsklipp som berättar om förhållandena i samhället åren efter förra sekelskiftet.

Bref från Hallstahammar.

Det torde kanske intressera den stora allmänheten att höra något om förhållanden vid Hallstahammar med omnejd. Jag vill först börja med bruket, som har ström och kanal på västra, samt järnvägen Ramnäs – Kolbäck på den östra sidan. Där finnes martin- samt valsverk och sysselsätter omkring ett hundra arbetare, hvilka alla äro utan undantag otroligt lågt aflönade, timpenningen varierar mellan 13 à 18 öre. Det stora flertalet tillhör ej någon organisation, hvadan något så när dräglig existens är svårt att åstadkomma så framt ej arbetarna rycka upp sig och fordra ersättning för de arbeten de utföra. Därför sluten och enen eder till organisationen!

Ett vykort från Hallstahammar vid ungefär samma tid.

Något norr uppför strömmen finnes en stortartad kraftanläggning hvilken har till ändamål att sätta så godt som hela Västerås i rörelse. Midt emot på andra sidan af strömmen ser man Trångfors smältverk, byggdt i gammal fornordisk stil, och sysselsätter 40 à 50 arbetare. Äfven här ha de maktägande pamparna förstått att för arbetarna göra lifvet så surt som möjligt. Fortsätter man sedan något tillbaka, nämligen till Lustigkulla eller (Rabo stad) som det i dagligt tal kallas, finner man ett samhälle på nära ett hundratal små lägenheter uppförda af idoga proletärer. På sydvästra utkanten har sedan gammalt Kolbäcks fattighus sin plats, hvilket vid första ögonkastet ser rätt bedröfligt ut. Fattighjonerna äro, om jag inte misstager mig, sju till antalet, men för en främmande person kan denna siffra vara uppe till 20, stundom flera, och det af den orsaken att allt hvad landsvägsriddare och slödder heter, begagna denna fattigstuga till anhalt, för att i en närbelägen modeaffär köpa några flaskor eade cologne –kolijocks– och sedan med hjonen förtära detsamma, med hvilka de under rusets inflytande ställa till allehanda bedröfliga uppträdanden. Cirka 30 à 40 meter därifrån finnes en sedan gammalt illa beryktad kåk, kallad Brästugan, hvarest många tragiska scener utspelats. Det är särskilt den kvinnliga medlemmen som här är fråga om. Jag vill inskränka mig med att endast säga, att det föres ett mindre sedligt lif. Äfven här stannar det förut omtalade slöddret med sina ”kolijocksflaskor”, så att trakten däromkring är sällan fri från berusade och störande individer. Frågas, när skall ordningsmakten i samhället stäfja detta onda?

Vidare finnes ett missionshus, hvars föreståndare, som skall vara en helig man, icke förty vill räknas vid detta slödder och flera

gångar dagligen besöker den ofvannämnda kvinnan. En sådan man skall stå på predikstolen och predika guds ord, en i sanning skön försåelse. Går man så några hundra meter söderut kommer man till Åsby gård. Vid första anblick skådar man ett storartadt slott som bebos af Hallstahammars bruks disponent, Larsson. Till höger om landsvägen finnas stall och ladugård, mycket storartade och tidsenliga, men blickar man in i statarnas kojor så synes att kreaturen äro vida högre uppskattade af ägaren än hans arbetare. Statarnas löner utgår med något öfver 200 kr. pr år, förutom natura samt potatisland. Dagarbetaren har det vida sämre. De betalas det ena halfåret 1,40 samt det andra med 1,80 pr dag. Arbetarna äro bra medvetna om sin ställning. Folket läses af största delen, så att upplysning fattas ej därvidlag, så mycket godt folk finnes här undantagandes strejkbrytarna.

Af föreningar finnes här en afdelning af Sv. Järn- och metallarbetareförbundet, en socialdemokratisk ungdomsklubb, hvars medlems-siffra nu är uppe vid 150, och som arbetar på ett i allo hedrande och uppbyggelse-rikt sätt.

Som ortstidning har Folket den största prenumerantsiffran nämligen 150 ex. En och annan sätter sin lit till "Allehanda" eller "skämttidningen" Köpingsposten. Men jag hoppas att dessa värda högerorgan skall utrotas ur arbetareklassen äfven på denna plats.

Frigge

Denna artikel är troligen skriven 1906 / 1907.

Tidningen är med största sannolikhet "Folket", Eskilstuna-tidningen, som var den dominerande Socialdemokratiska tidningen på orten fram till 1918, då Västmanlands Folkblad tog över.

Det tyska stavningssättet (bibel-svenskan) torde ha försvunnit omkring 1920, efter den nya 1919 års Undervisningsplan för skolväsendet. Då sade man sig ha rensat ut ("gjort rent hus") med bibel-svenskan.

Se "Svenska Akademiens Ordbok" eller "Ordlista", som ges ut med avsikten enligt Akademiens grundregler "att vårda det svenska språket".

Holger Carlsson

MINNEN FRÅN TOMTEBO

JAG SITTER OCH SER på gamla bilder från "mitt" centrum, som det var på 30-talet.

Min pappa var vaktmästare i Godtemplar-lokalen, kallad "Luckan", där är jag född och där levde jag ett avundsvårt liv. Där var verksamhet sju dagar/kvällar i veckan. Det var sång och musik, folkdans, amatörteater –men även "riktig" sådan, spelad av kringresande teatersällskap. Det kom trollkarlar, upptäcktsresande och andra sensationer, bland annat minns jag en som visade märkvärdiga djur, en krokodilunge i en plåtbalja glömmar jag aldrig.

Men för att återgå till fotona från gamla centrum så kan jag berätta att där N. Eklund hade sin herr- och damkonfektion så fanns där före en diverseaffär som drevs av familjen Strömberg och en skoaffär som skohandlare Lind ägde. I undervåningen fanns en blomsteraffär. Biträdet som arbetade där hette lämpligt nog Iris, av folkhumorn döpt till "Jungfrun under Lind".

Jag tror att det var skohandlaren som ägde fastigheten. De hade hembiträde, en glad, lite knubbig flicka. På den tiden köpte man mjölk i kruka, men man köpte också fotogen till fotogenköken i "macken". En dag kom hembiträdet, lämnade fram kannan och sa "tre söt", det sa man nämligen när man köpte mjölk. Själv fick jag gå och köpa två söt och en skummad, det var lite billigare. Efter detta kallades flickan för "Tre söt" –gulligt, eller hur?

Macken

Väggorsningen "Eklunds hörna" uppkallades förstas efter N. Eklunds Herr- och Damekipering, den växte sig verkligt stor, alla handlade där. Nisse Eklund var förresten från Sörsta och många av hans gamla polare köpte sina kläder där, ofta på kredit. Det berättades att

Flygfoto från 30-talet. Godtemplarlokalen – ”Luckan” – är det stora vita huset i mitten nedtill, ungefär där Sagabiografens parkering ligger idag.

Eklund träffade en av dessa kunder och sa ”Hörru Henry, nu får Du allt komma in och betala lite på kostymen Du köpte”. Kunden, som var lite rund under fötterna, tog Eklund om halsen och sa ”Du förstår Nisse att pengarna räcker inte till det nödvändigaste, mycke mindre till mat och kläder”.

Askmos järnhandel ägdes på den här tiden av fru Ahlenius som hade en högra hand som alla kallade ”Järn-Hjalle”. På baksidan av huset fanns järnstänger att binda hästarna vid. Närmast järnhandeln fanns den ovan nämnda ”Macken”, därefter *Heijdenbergs Bageri* och affär, och i affären bredvid hade Gerda Andersson hattaffär och inne på gården *Hultins Herr- och Damfrisering*.

Mittemot, på andra sidan vägen, fanns *Ohlssons Centralaffär* som sålde alla sorts ”korta varor”. Olsson var en av dem som hade bil och råkade stänka ner en gående. Det blev till en vers i lokalrevyn:

*Ohlsson, centralar'n, han körde för fort
och stänkte på Pettersson massor av lort.*

Ohlsson hade också en av centrums fyra hundar, en S:t Bernhards-hund som hette Hector.

Åter till gatans norra sida, där låg *Boråsboden*. Huset efter var *plåtslagare Claessons*. På nedre botten där började *Maja Ramsten* sin fotokarriär. Affären hette *Foto-Elektra*. Plåtslagare Claesson har varit upphov till många historier, här kommer en till:

Claesson hade konstruerat en kamin som enligt honom själv var helt i en klass för sig. En dag hade han en spekulant som han beskrev kaminens förträfflighet för.

Slutligen frågade mannen ”Drar den mycket ved?”. Claesson: ”Prenumererar min herre på Vestmanlands Läns Tidning?”

Mannen: ”Ja, det gör jag” Claesson: ”Det räcker, det räcker”.

Där i huset fanns också *”Strands Bokhandel”* där vi köpte pennor, radergummin och bokmärken, jag har några kvar ännu.

I nästa hus hade fröknarna *Hellqvist* manufakturaffär och som nämndes *Karlssons Skoaffär*. En gång när en bekant skulle köpa skor av honom, hade han bekymmer och frågade ”Frun har väl inte möjligen en stor och en liten fot?”, för i kartongen låg det en sko storlek 38 och en 39. Det var synd att det inte var min mamma, som efter en olycka i barndomen hade en stor och en liten fot.

I nästa hus hade Posten sina lokaler och så var det *Calle Petterssons Speceri- och Diverserhandel*, det vill säga de hade allting utom kött och charkuterier, det fick man köpa hos *Ellves* butik, som låg i samma hus. Calle P hade en hund, en rottweiler som skulle vakta affären, men när de hade inbrott så hade tjuvarna matat hunden med köttfärs med sömnmedel. Utanför Calle P fanns också järnstäng att binda hästarna vid.

Gelanders

Därefter kom *Gelanders Tobaksaffär* och *Nya Kondis*. Gelanders S:t Bernhardshund hette Lurvan och hon gick med oss en bit när vi skulle till Gamla Skolan som låg vid järnvägen. Då hade vi passerat *Kooperativa* som var nästa affärsfastighet. Där fanns bosättnings-, manufaktur-, speceri- och charkuteriavdelningar. På övervåningen fanns också kontor. Ja, så såg mitt Centrum ut.

Granne med Godtemplarlokalen låg *Hedströms kafé*, de bakade också sitt bröd. Där arbetade "Kondis-Gustaf".

Nästa hus bodde *landsfiskal Fröling*, där var också polisstation där landsfiskalen, polis Lindberg och möjligen även "Fjärsmän" jobbade. På detta kontor fanns något så nymodigt som en snurrstol. Jag och min lekkamrat Börje gick in ibland och fråga om vi fick snurra lite. Det fick vi om ingen var där och om vi sjöng en bit. Då sjöng vi:

*När solen går ner bakom Lindströms dass,
då tar vi oss en jazz.*

Det tyckte vi var roligt.

Gården omkring "Luckan" var stor så vi hade mycket plats att leka på. Pappa gjorde en lekstuga åt mig och min syster Ella. Han gjorde den av några bangar som han spände säckar på. Den blev även klubbstuga åt min bror och hans kamrater som hade en förening som hette TTOV – "Tomtebo Träter och Väsen".

Vi bodde ju i Tomtebo och alla här uppräknade hus och affärer låg i Tomtebo. Senare började Trollebo bebyggas, men det är en annan historia.

Ingrid Wiig

HISTORIEN OM EN KOLERAKYRKOGRÅRD

DET VAR VÄL INTE SÅ LYCKAT att bygga villor på en kolerakyrkogård, det tyckte nog de styrande i Hallstahammars municipalsamhälle i slutet av 1920- och början av 1930-talet, men likväl så gjorde dom det i alla fall.

Koleran härjade i Sverige mellan 1834-73 under den tiden hade vi nio epidemier, c:a 25.000 personer insjuknade av vilka hälften dog.

De människor som dog fick ej begravas på kyrkogården utan hänvisades till speciella kolerakyrkogårdar. Flera av dessa finns efter Strömsholms kanal, bl.a. uppe i Lustigkulla och utefter ån vid Surahammar, samt en som ligger mitt i Hallstahammars centrum.

Den kyrkogård som jag åsyftar finns i kvarteret mellan Parkgatan, Villagatan, Bergsvägen och Skolgatan. Men varför vet jag det. Jo min farmor var född i Svedvi socken 1872, i en av arbetarbostäderna vid Gamla Herrgården, den herrgård som flyttades på 20-talet till Vallby friluftsmuseum i Västerås för att slippa ruttna ner. Hallstahammar hade inte resurser att bevara och underhålla den gamla byggnaden, därför tog Västerås stad hand om den, annars hade den nog inte funnits kvar.

Min farmor var född i ett av arbetarhusen och hennes far var kusk och hästkötare och hette Karl Bergström och var född i Bergs socken. Som skola hade hon den gamla skolan som låg vid järnvägen mitt emot Missionskyrkan, och i söndagsskola gick hon till Sionsborg, eller som vi sa "Bönhuset", som låg efter Parkgatan, mitt emot Vårdcentralen. Bönhuset köptes upp av Hallstahammars Bruk och byggdes om till bostäder. Bruket ägde i princip all mark som det centrala Hallstahammar är byggt på.

När farmor och farfar besökte oss på Trollebo 159, nuvarande adress Villagatan 7 så sade hon "jasså ni bor på kolerakyrkogården", och då berättade hon att där begravdes arbetare vid Bruket och ortsbör. Hon sade att hon gick efter en gärdesgård utefter skogskanten ner till Sionsborg där missionarna hade söndagsskola. Hon var förresten skolkamrat med Arvid Johansson, vilken gick under smeknamnet "Fyll-Arvid" för att han var så glad i flaskan.

Det fanns ytterligare en person som minns det träkors som fanns där när hon var liten. Sonja Andersson, gift Hammar, bodde nere på gårdet, som dom sa, stugan låg vid gamla

telestationen. Fick dom post kunde det stå "Andersson på gårdet, Hallstahammar" och det gick fram.

Så träkorset togs nog bort i slutet av 20-talet när bebyggelsen tog fart. Villan på Villagatan 7 uppfördes 1932-33, då jag som åtta månaders pojke i augusti 1933 kom med mina syskon med flyttlasset från Tumba.

Claes Andersson

NOTISER

HEMBYGDEN OCH DET GRÖNA KULTURARVET heter en nyutkommen bok från Sveriges Hembygdsförbund. Den berättar om hur man kan göra miljön kring hembygdsgårdarna attraktivare genom att ta vara på vår gamla trädgårdshistoria. Intresserade kan köpa den på Skantzen. Pris 100:-

* * *

EN LOKALHISTORISK VECKA anordnas i Hallstahammars kommun vecka 20 (15 – 21 maj). En rad aktiviteter kommer att anordnas, håll utkik efter program. Svedvi-Berg Hembygdsförening medverkar med kulturvandringar Skantzen – Trångfors smedja (OBS! Redan 9/5) och Gamla kraftstation' – Westmanna-Arvet. Det blir också en vandring i Sörkvärnsforsens naturreservat tillsammans med Naturskyddsföreningen. På fredagen 19/5 blir det, liksom i fjol, "Ung Kulturnatt" på Skantzen.

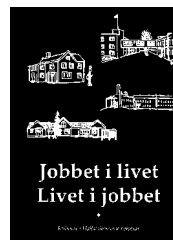
* * *

EFTER SUCCÉN med "Rasmus på luffen" 2004 sätter Hammarteatern i sommar upp ännu en föreställning på Skantzen efter en bok av Astrid Lindgren, denna gång "Mio min Mio".

* * *

ÄN EN GÅNG vill vi vädja om att Ni meddelar oss, till exempel om Ni bytt adress eller önskar utträda ur föreningen, så vi kan hålla vårt medlemsregister uppdaterat.

Du har väl inte missat den här?

Jobbet i livet – Livet i jobbet *Kvinnor i Hallstahammar berättar*

...har skrivits av sex kvinnor som ingår i den synnerligen aktiva skrivarklubben inom Svedvi-Berg Hembygdsförening. Den här boken består av elva roliga, färgstarka och gripande berättelser. De skildrar författarnas egna, men också äldre kvinnors yrkesliv. Tillsammans ger de en mångsidig och klargörande inblick i den värld som mötte förväntansfulla unga kvinnor på väg ut i yrkeslivet för runt ett halvsekel och ännu längre sedan. För yngre läsare är denna rikt illustrerade bok fantasieggande läsning. Bland de äldre väcker den igenkännandets glädje.

Medverkande: Margaretha Juhlin, Eivor Jansson, Marianne Elofson, Birgit Jonsson, Berit Bergman och Birgitta Lunde.

Pris: 100:-

Allt överskott från bokförsäljningen går oavkortat till hembygdsföreningen.

**Köp den på Skantzen!
Köp den i Bokhandeln!
Köp den på Biblioteket!!!
Köp den på årsmötet 5 april!**

PROGRAM VÅREN – SOMMAREN 2006

Med reservation för eventuella ändringar

Valborgsmässoafton Söndag 30 april
Valborgsfirande på Skantzen.

Tisdag 9 maj
Kulturvandring i skymningen från Skantzen till Trångfors smedja.
18.00 Start med guidning på Skantzenområdet.
18.30 Vandring efter kanalen med tillbakablickar.
19.30 Kaffepaus med ”kraftbulle”.
20.00 Vi ser på järnets förvandling genom smedens ögon.
21.00 Avslutning med en mugg vatten från livets källa.
Föranmälan senast 8 maj på tel. 0220-174 09.
Begränsat antal deltagare. (20 kr/person inkl. kaffe.)

Tisdag 16 maj
Kulturvandring i skymningen genom det gamla Bruket och Bultenområdet.
18.00 Start med guidning vid Trångfors gamla kraftstation.
19.00 Visning av WestmannaArvet, läns museets magasin.
20.30 Avslutning.
Föranmälan senast 15 maj på tel. 0220-174 09.
Begränsat antal deltagare. (20 kr/person inkl. kaffe.)

Torsdag 18 maj
Vandring i Sörkvarnsforsens naturreservat tillsammans med Hallstahammars Naturskyddsförening kl. 18.00.

Fredag 19 maj
Ung KulturNatt på Skantzenområdet

Kristi Himmelfärd Torsdag 25 maj
Gökotta och morgongudstjänst i kapellet kl. 08.00.

Måndag 22 maj

Tisdag 23 maj
Barndagar på Åsby Lantbruksmuseum kl. 9.00 – 11.00. Gör gärna ett besök då.

Söndag 28 maj
Triathlontävling på området.

Måndag 29 maj
Kanalmuseet öppnar för säsongen.

Tisdag 6 juni
Nationaldagsfirande på Skantzen kl. 13.00.

Torsdag 8 juni
Lindbodraget, Lindboskolans revy i Carmenladan på Skantzen kl. 9.00, 11.00, 14.00 och 18.00.

Fredag 9 juni
Lindbodraget kl. 9.00, 11.00, 14.00 och 18.00.

Lördag 10 juni
Lindbodraget kl. 15.00 och 18.00.

Söndag 11 juni
Lindbodraget kl. 15.00 och 18.00.

Onsdag 14 juni
Afton vid milan, Trångfors kl. 19.00.

Lördag 17 juni
Mio min Mio kl. 15.00. Premiärföreställning. Hammarteaterns uppsättning efter Astrid Lindgrens bok spelas på Skantzenområdet.
Biljetter: Biblioteket 0220-241 10
Info: Hammarteatern 0220-172 60
www.hammarteatern.tk

Söndag 18 juni
Mio min Mio kl. 15.00 .

Måndag 19 juni
Mio min Mio kl. 19.00 .

Tisdag 20 juni
Mio min Mio kl. 19.00 .

Midsommarafton Fredag 23 juni
Klädning av majstången kl. 9.00 Medtag blommor.
Midsommarfirande på Skantzen kl. 13.00.

Midsommardagen Lördag 24 juni
Gudstjänst i Björsbo skola, Berg kl. 10.00.
Medtag kaffekorg. Arr: Svenska Kyrkan

Söndag 25 juni
Mio min Mio kl. 15.00 .

Måndag 26 juni

Mio min Mio kl.19.00 .

Tisdag 27 juni

Mio min Mio kl.19.00 .

Onsdag 28 juni

Mio min Mio kl.19.00 .

Fredag 30 juni

Mio min Mio kl.19.00 .

Lördag 1 juli

Mio min Mio kl.15.00 .

Söndag 2 juli

Mio min Mio kl.15.00 .

Andakt i kapellet kl. 15.00. Arr: Svenska Kyrkan

Måndag 3 juli

Mio min Mio kl.19.00 .

Tisdag 4 juli

Mio min Mio kl.19.00 .

Onsdag 5 juli

Sommar på Skantzen kl. 19.00. Läsarsånger.

Söndag 9 juli

Andakt i kapellet kl. 15.00. Arr: Svenska Kyrkan

Onsdag 12 juli

Sommar på Skantzen kl. 19.00. Kalle Västmans Spelemän

Söndag 16 juli

Andakt i kapellet kl. 15.00. Arr: Svenska Kyrkan

Onsdag 19 juli

Sommar på Skantzen kl. 19.00. Ej klart.

Onsdag 20 juli

Sommar på Skantzen kl. 19.00. Hallsta Swing.

Söndag 23 juli

Musik för alla. Konsert på Skantzen kl. 16.00.
Andakt i kapellet kl. 15.00. Arr: Svenska Kyrkan

Söndag 30 juli

Musik för alla. Konsert på Skantzen kl. 16.00.
Andakt i kapellet kl. 15.00. Arr: Svenska Kyrkan

Söndag 6 augusti

Musik för alla. Konsert på Skantzen kl. 16.00.

Onsdag 9 augusti

ALLSångskväll på Skantzen kl. 19.00.
Arr: Kristen gemenskap

Söndag 13 augusti Hembygdens Dag

Slätter på ängen kl. 10.00 (Naturskyddsfören.)
Ekumenisk gudstjänst kl. 11.00.
Traditionellt program kl.12.00-16.00
Musik för alla. Sofia Karlsson kl. 16.00.

Söndag 20 augusti

Trångforsdagen kl. 12.00.

Söndag 10 september

Kulturhusens dag, tema "Mötesplatser".

Lördag 16 september

Fårets dag på Åsby. Lantbruksmuseet öppet.

Öppettider**Kanalmuseet Skantzen**

Dagligen 29/5 – 20/8 kl. 11.00 – 17.00
Kaffeservering

Åsby Lantbruksmuseum

Lördagar och söndagar i juli kl. 13.00 – 17.00

Trångfors smedja och gamla kraftstation

Lördagar och söndagar i juli kl. 13.00 – 17.00

Aktuell information:

www.svedviberg.se

 0220-174 09

VÄSTMANLAND

*Af moder Sveas mantelflikar
Det finnes en jag älskar mäst
En väfnad skön af land och vikar
Och skog och berg i öst och väst
Från Städjan ned till Mälarstrand
Den fliken heter Västmanland*

*O sköna nejd var finns din like
Bland orter uti Sveriges byggd
Dig prisa fattiga och rike
Som der växt opp i tro och dyggd
Och allas hjärtan står i brand
För hem och härd i Västmanland*

*I dina djupa gröna skogar
Der växer furan stollt och rak
Och jettegranar ymnigt frodar
Och björk och al gör samma sak
De rotas invid backens rand
Vid bergens fot i Västmanland*

*Vi alla hört vårt folks meriter
Då segrar vanns i stort och smått
Om hur det "Svenska stålet biter"
Vi alla kännedom har fått
Dess anor fästs med starka band
Ni byggderna i Västmanland*

*Långt ned från grufvans djupa kamrar
Den gråa malmen hämtas opp
Och sen i hyttor, bruk och hamrar
Förädlats under seklers lopp
Den skatten våra fäder fann
I bergen i Järnbärland*

*Och silfret som så härligt strålar
På konungens och furstars bord
I full servis af gyllne skålar
Och mången annan dyr klenod
Sin rena härkomst räkna kan
Från bergen uti Västmanland*

*På dina rika fältt och gården
Der böljar åkermannens skörd*

*Här nere under pilgrimsfärden
Den giver oss ett dagligt bröd
Hur allt är skönt jag tänkt ibland
Och väl bestämt i Västmanland*

*I dig och föddes långa raden
Af stormän utaf fräjdad släkt
Man tidigt läser uppå bladen
Om en Rudbäckius och Ängelbreckt
Och Rickard Dybeck, äfven han
En äkta son af Västmanland*

*Der bott ett friskt och härdart släkte
Af ålder sedan fordom tid
Som redo var då morgon bräckte
Att börja dagens trägna id
Så talrikt såsom hafvets sand
De vuxit upp i Västmanland*

*Der i ett tjäll vid insjöns spegel
Mitt öga först såg dagens ljus
Der traska jag de första stegen
Och lyssnade till vindens sus
Med sol och sång gick hand i hand
Bland kullarna i Västmanland*

*Och lefver gör jag än hundra år
Bland mödor och besvär
Till Västmanland min längtan trår
Den byggden är mig kär
"Ej sänks en dal ej sköljs en strand"
mer skön för mig än Västmanland.*

J.A. Å-g.

Denna dikt har vi fått från **Gudrun Avelin**. Den är skriven av hennes morfar **Johan Alfred Åhlberg**, född den 5/6 1873 i Hällsjön, Västerfärnebo, död 1948. Han arbetade som rallare och av den anledningen hamnade han i Hallstahammar, träffade mormor Hilma och blev kvar. Han jobbade på Bulten, samtidigt hade de ett litet jordbruk. Alfred och Hilma var medlemmar i Missionskyrkan och dikten skrevs till en Västmanlandsafton i kyrkan runt förra sekelskiftet.

